

L I E T U V I Ų Ž I N Y N A S

Wuerzburgas, 1945.VIII.2

Nr. 3.

AR BŪSIME PRIEVARTA GRAŽINTI Į TĖVYNĘ ?

Karo viesulas išblāškė iš tėvynės nemažą mūsų tautos dalį. Tik keliems šimtams lietuvių pavyko prisiglausti svetingoje neutralioje valstybėje - Švedijoje ir Šveicarijoje. Lietuvių karo tremtinių didžioji dalis - apie 350.000 - atsirado Vokietijoje. Vieni jų buvo prievarta deportuoti darbams, antri buvo kankinami Vokietijos kalėjimuose ir Gestapo koncentracijos stovyklose, trečiuosius privertė apieisti savo kraštą karo veiksmai.

Visus toliau nuo tėvynės atsidūrusius mūsų tautiečius gaivina viena viltis, vienas lūkestis: greičiau grįžti į Lietuvą, bet į Lietuvą nepriklausomą, laisvą nuo svetimos okupacijos. Iki tas laikas ateis, visi esame pasiryžę kęsti sunkią tremtinio dalį.

Tačia u nevieną vargina baimė, ar kartais vyriausybės, kurių globoje esame, nepanorės prievarta gražinti mus į Lietuvą, kad ir svetimųjų okupuotą? Pasiteiravusi kur reikia, Lietuvių Sąjunga paskelbė tuo klausimu raminančią žinią: nė vienas lietuvis nebus verčiamas prieš savo norą grįžti į vadinamąją Tarybų Lietuvą. Nežiūrint to, iš kai kurių JAV, Didžiosios Britanijos ir Prancūzijos okupuotų Vokietijos vietų ateina žinios, kurios visai pagrįstai kelia nerimastį mūsų tautiečių tarpe. Būdingiausias tuo požiūriu įvykis buvo Hofheimo apskrityje, Wuerzburgo srityje. Ten vietos landratas išleido raštu įsakymą, pagal kurį visi be išimties asmenys, visvien kokios tautybės, gyvenę prieš 1941 m. birželio m. 21 d. srityse, kurios priklauso Sovietų Sąjungai arba jos buvo valdomos, turi registruotis dėl sugražinimo į tėvynę pas vietos burwistrus, ir kad tatai ypač liečia asmenis, gyvenusius į rytus nuo savo laiku per Lenkijąėjusios demarkacijos linijos ir Baltijos valstybėse. Vokiškasis to įsakymo tekstas toks:

Betreff: Abtransport von Personen aus den russischen Gebäeten.

Auf Anordnung der Militaerregierung m u e s s e n sich a l l e Personen, ohne Ausnahme, ganz gleich welcher Nationalitaet, die vor dem 21.6.41 in Gebieten wohnten, die zur Sowjet-Union gehoerten oder von verwaltet wurden, sofort zum Abtransport bei den Buergermeister melden. Darunter fallen insbesondere alle Personen, die oestl. ch der durch das ehemalige Land Polen laufenden Demarkationslinie und in den Baltischen Staaten wohnhaft waren.

Der Buergermeister hat fuer restlose Erfassung zu sorgen und ist persoendlich verantwortlich, dass alle Personen gemeldet werden und zum Abtransport bereit stehen.

Die Abholung in den Gemeinden erfolgt durch amerikanische Lastkraftwagen voraussichtlich schon am kommenden Sonntag, den 29 Juli 1945 nachmittags oder an Montag, den 30.7.45.

Die Buergermeister melden sofort durch Sonderkurier die in Frage kommenden Personen nach Name, Vorname, Alter und letzten Wohnort im russischen Gebiet.

- 2 -

Diese Meldung muss bis spaetestens Sonntag, den 29.7.45 in der Zeit von 10-12 Uhr im Landratsamt, Zimmer Nr.11, abgegeben werden.

Die Buergermeister haben dafuer zu sorgen, dass die Personen an den genannten Tagen zum Abtransport mit ihren Gepaeckstuecken bereit stehen. Der Kommandant des Abholkommandos wird sich jeweils bei Ankunft in den Gemeinden mit dem Buergermeister in Verbindung setzen. Der Buergermeister hat dafuer zu sorgen, dass im Falle seiner Verhinderung stets eine Person anwesend ist, die fuer reibungslosen Abtransport sorgen kann.

Pasiteiravus tuo klausimu kompetencingose įstaigose, paaiškėjo, kad čia esama nemalonaus nesusipratimo. Atrodo, kad tokius pasikėsinimus kai kuriose vietose samoningai daro vietos vokiečių organai, norėdami nusikratyti svetimšaliais arba mūsų rytų kaimyno veikiami. Kai kur jiems net pavyksta nuklaidinti ir vietinės karinės valdžios organus. Ryšium su aukščiau išspausdintu Hofheimo landrato įsakymu Wuertzburgo Military Government parašė tokį raštą Hofheimo apskrities karo komendantui:

Capt. G a n s e ,

I understand the Burgermeisters in your area have put up an order that all person from Soviet territory as of June 21, 41 must be repatriated this 29 July. This is wrong. Present policy is:

- a. Persons from Soviet territory /i.e. Soviet citizens/ as of 1-Sept.39 must be repatriated.
- b. Persons from territory added to the Soviet Union between 1 Sept.39 and 21 June 41 may be repatriated /but not must/ if they wish to stay on they may.

Can you see that the burgermeisters and tactical troops understand this /the latter should know it already/.

/signed/ Capt. Collins
DP Officer
Wuerzburg

Vertimas:

Kapitonas Ganse,

Esu patyręs, kad burmistrai Jūsų srityje yra paskelbę įsakymą, kad visi asmenys iš sovietų 1941.VI.21 teritorijos turi būti repatrijuoti šia liepos 29 dieną. Tai neteisinga. Dabartinė politika yra tokia:

- a. Asmenys iš sovietų teritorijos /t.y. sovietų piliečiai/, kurie jie buvo 1939.VIII.1 d., turi būti repatrijuoti.
- b. Asmenys iš teritorijos, prijungtos prie Sovietų Sąjungos tarp 1939.VIII.1 d. ir 1941.VI.21, gali būti repatrijuoti /bet neprivalo/, jei jie nori pasilikti, tai gali.

Ar negalėtumėte pasirūpinti, kad burmistrai ir taktinė kariuomenė tai suprastų /pastarieji turėtų apie tai ir taip žinoti/.

/pasirašė/ Capt. Collins, DP Officer
Wuerzburg.

Tuo būdu padėtis yra visiškai aiški: tie lietuviai, kurie šiomis aplinkybėmis nenori grįžti į Lietuvą, gali čia palikti.

Formalų pagrindą tokiems pasikėsinimams priešvarta gražinti lietuvius į svetimos kariuomenės okupuotą jų tėvynę sudarė, kaip paaiš-

~~Užsienio~~ ~~Military Government~~ 1945 metų birželio 20 dienos instrukcija, kurioje nebuvo aiškiai aptarta sovietų piliečio sąvoka, o pagal esamą tarp Jungtinių Valstybių ir Anglijos, iš vienos pusės, ir Sovietų Sąjungos, iš antros pusės, susitarimą visi sovietų piliečiai turi grįžti į Sovietų Sąjungą. Neį Jungtinės Valstybės, nei Didžioji Britanija, nei Francūzija Lietuvos, kaip ir kitų Baltijos valstybių, piliečių sovietų piliečiais nelaiko.

Tokie reiškiniai, kaip Hofheime, gali pasikartoti ir kitose vietose. Panašios žinios ateina iš Kempteno, Bad Kreuzenacho, Bad Kissingeno ir kt. Lietuvių Sąjungos skyriai, vietos lietuvių komitetai, lietuvių stovyklų vadovybės ir paskiri piliečiai turi budėti, kad dėl netikslaus kai kurių išsakymų aiškinime Lietuvos piliečiai nebūtų prieš savo norą išvežami į sovietų kariuomenės okupuotą Lietuvą.

IŠ JAV LIETUVIŲ VEIKLOS

Gana plati ir įvairi Jungtinėse Valstybėse gyvenančiųjų lietuvių spauda šiandien vis dar retas svečias Europoje, ypač čia, Vokietijoje. Paskiri mėnraščių, savaitraščių ar dienraščių numeriai, patekę kad ir į atidaus šviesuolio rankas, jam, vis dėlto, neleidžia susidaryti pakankamo vaizdo tiek apie nūdieninį Amerikos lietuvių tautinį gyvenimą, tiek apie jų pastangas pagelbėti tėvynėje keršyti tiems tautiečiams ir padėti atgauti Lietuvos nepriklausomybę. Šio rašinio tikslas kaip tik ir bus, pasiremiant ne per gausia turima medžiaga, minėtus klausimus bent iš dalies nušviesti.

Vartant Amerikos lietuvių laikraščius, kaip neabejojamas ir dominuojantis veiksnys iškyla jų didelis ir nuolatinis susirūpinimas savo senosios tėvynės reikalais, susirūpinimas, pasireiškiantis tiek politiniai propagandinio pobūdžio kova dėl Lietuvos nepriklausomybės, tiek plačia šalpos bei globos akcija nuo karo nukentėjusiems ir ištremtiems lietuviams remti. Didelė dalis Amerikos lietuvių visuomenės tuos savo siekimus ir pastangas reiškia per Amerikos Lietuvių Tarybą, /ALT/ ir Lietuvai Vaduoti Sąjungą /LVS - savarankiškas tautininkų judėjimas/. Ta visuomenė nesijaučia savo kovoje vieniša, atskira nuo viso pasaulio lietuvių judėjimo. Ji pripažįsta autoriteta Vyriausioje Lietuvos Išlaisvinimo Komitete /VLIK/, į kurį, kaip Dr. K. Pakštas "Amerikos" gegužės 25 dienos numeryje rašo, "... visa tauta žiūri kaip į savo valdžią, jo disciplinai pasiduoda visi pagrindžio laikraščiai, jo balsu klauso jaunimas ir jį remia kituose kraštuose išsiblaškę lietuviai." Dr. K. Pakštas, VLIKo vieningumą rodydamas pavyzdžiu lietuvių išeivių kolonijoms ir nusakydamas jo tikslus - atstatyti laisvą, nepriklausomą ir demokratinę Lietuvą, - rašo, kad tokios pat taktikos ir programos laikosi ir svečur pabėgę Lietuvos piliečiai, daugelyje kraštų sudarę savo tarybas, sąjungas ar komitetus. Jų tarpe jis paminėjo Lietuvių Tautinę Tarybą Amerikoje, New Yorke leidžiančią "Lithuanian Bulletin", lietuvių komitetus Stockholme, Bagotoje /Kolumbijoje/ ir kitur. Senesnieji lietuviai emigrantai yra sudarę savo tarybas ar komitetus Jungtinėse Valstybėse, Argentinoje, Kanadoje, Urugvajuje, Pietų Afrikoje ir Brazilijoje.

Amerikos lietuvių visuomenė nepraleidžia nė mažiausios progos iškelti ir propaguoti Lietuvos laisvės idėją ir jos nepriklausomybės atstatymo reikalą.

Visos Amerikos lietuvių organizacijos ir laikraščiai, išskyrus komunistų, šiomet su ypač tingu uolumu ir pasirengimu šventė Vasario 16-ją. "Amerika" rašo, kad Marylando, Massachusetts, Michigano, Illinoiso ir Pensilvanijos valstybių gubernatoriai tos dienos proga buvo išleidę atsišaukimus, ragindami savo valstybių gyventojus vasario 16 dieną paminėti kaip Lietuvos Respublikos Dieną. Šv. Patrike katedroje New Yorke ta intencija buvo atlaikytos iškilmingos pamaldos, kas

rioms vadovavo pats New Yorko arkivyskupas F. J. Spillmanas. Visa Amerikos spauda tomis dienomis mirgėjo straipsniais apie Lietuvą. "Shenandoah Evening Standard" įsidėjo tokį išsamų išanginį straipsnį, kad jį persispausdino net kai kurie lietuviški laikraščiai. Vašingtone įvyko nepaprastas Amerikos Lietuvių Tarybos suvažiavimas, kuriame priimta rezoliucija dėl nepriklausomos ir demokratinės Lietuvos atstatymo; vėliau ji buvo įteikta dviem kongreso nariams, senato užsienių reikalų komisijos pirmininkui ir užsienių reikalų ministerio pavaduotojui, kuris tarybos delegaciją patikino, kad Jungtinių Valstybių valdžios nusistatymas Pabaltijo valstybių atžvilgiu nieku nepasikeitęs; vėliau tą patį pažymėjo ir kiti atsakingi Jungtinių Valstybių politikai. Vasario 16 dieną Lietuvos pasiuntinybėje Vašingtone įvyko priėmimas, kuriame dalyvavo užsienių reikalų ministerijos pareigūnai, svetimų valstybių atstovai, ALT nariai ir lietuvių kolonija. Ta pačia proga atstovas Flood Kongrese pasakė kalbą, užtardamas Lietuvą ir reikalaujamas jai Jungtinių Valstybių paramos.

Kovo 23 dieną Vašingtone įvyko Amerikos Lietuvių Misijos /organizacija, veikianti greta ALT/ suvažiavimas, kurio proga lietuvių karių motinos prezidentui įteikė su milijonu parašų peticiją dėl Lietuvos nepriklausomybės atstatymo. Ta pačia dieną šimtas lietuvių karių motinų buvo ponios ROoseveltienės pakviestos arbatėlės į Baltuosius Rūmus. Amerikos Lietuvių Misijos surengtame bankiete dalyvavo 70 Kongreso atstovų ir 38 senatoriai.

Amerikos Lietuvių Taryba gegužės mėnesį atitinkamoms Jungtinių Valstybių įstaigoms įteikė memorandumą apie Lietuvos pabėgėlių traktavimą sąjungininkų užimtuose Europos kraštuose, ypač Vokietijoje.

Į Jungtinių Tautų Tarptautinės Organizacijos Konferenciją San Franciske Amerikos Lietuvių Taryba buvo nusiuntusi savo delegaciją, kuri Amerikos Lietuvių Tarybos, Jungtinio Latvių Komiteto ir Estų Organizacijų Centro Komiteto vardu konferencijai įteikė memorandumą, kuriame prašoma atstatyti nepriklausomas Lietuvą, Latvija ir Estiją.

Amerikos lietuvių veikla telkiasi aplink savo katalikiškas parapijas, ir išėiviai žymia dalimi yra pasilikę ištikimi tradicinei savo tėvų tikybai. Tad nenuostabu, kad savo kovoje dėl Lietuvos nepriklausomybės atstatymo jie gauna moralinį katalikiškojo pasaulio pritirimą. Kaip vieną iš daugelio pavyzdžių, galima nurodyti Čikagos arkivyskupo S. A. Stritcho pamokslą, pasakytą gegužės 13 dieną per pamaldas už Lietuvos laisvę ir teisingą taiką. Savo pamoksle arkivyskupas drąsino lietuvius jų kovoje dėl nepriklausomybės, tarp kitko, pareikšdamas: "Mūsų širdys eina su lietuviais, ypač prievarta išvežtaisiais iš tėvynės" /"Amerika", V.18/. San Francisko konferencijos išvakarėse Amerikos katalikų vyskupų komitetas išleido viešą pareiškimą dėl pasiūlymų naujai tarptautinei organizacijai sukurti. Vyskupai priminė tas dideles skriaudas, kurios šiandien daromos Lenkijai, Lietuvai; jie išpėjo dėl galimų naujų karo sėklų, jei nebus paisoma teisybės /"Amerika", V.20./. Tokio pareiškimu, paskelbto kolegijos, kuri atstovauja kelioms dešimtims milijonų katalikų Jungtinėse Valstybėse, moralinis svoris, be abejonės, yra didelis. Lietuvą užtaria ir kiti krikščioniškojo pasaulio vadovai. Portugalijos Bažnyčios primas kardinalas Cerejoira savo ganytojiškame laiške pareiškė, kad krikščioniškoji sąžinė nenurimsianti dėl tos priespaudos, kurią dar ir dabar žmonės kenčia Baltijos valstybėse ir Lenkijoje. Australijos katalikų primas Sidnejaus arkivyskupas D. Mannix kreipėsi į Jungtinių Valstybių prezidentą Harry S. Trumaną, prašydamas "baigti tą ramimosi ir nusizėminimo politiką, kuri sėja naujo pasaulinio karo sėklas" /"Lietuvos Žinios", V.11/. Švedijos protestantų Bažnyčios galva kun. Nystedtas dar praėjusių metų rudenį kreipėsi į Jungtines Valstybes ir Didžiąją Britaniją, prašydamas sustabdyti Pabaltijo žmonių naikinimą /"Draugas, 1944.IX.21/.

- 5 -

Amerikos lietuviai savo tautinėje veikloje ieško ir randa talkininkų. Greta latvių ir estų, su kuriais nuolat bendradarbiaujama arba bent kurių vardu kalbama, tokiais talkininkais patys siūlo le_nkai. Bostone leidžiamas lenkų dienraštis "Kurjer Codzienny" siūlo lietuviams bendrai dirbti dėl abiejų tautų laisvės, nes nelaimė, ištikusiai abi tautos, turinti lietuvius ir lenkus jungti /"Sandora", V.4/. Atrodo, kad Amerikos lenkai iš tiesų nuoširdžiai nori padėti ir padeda lietuviams. Pavyzdžiui, lenkų spauda visuotinai rėmė lietuvių norą būti atstovaujama San Francisko konferencijoje /"Sandora", V.6/. Kongreso atstovas lenkas adv. K. Rozmarekas, kalbėdamasis su Stettinium lenkų reikalais, neužmiršo paminėti ir Lietuvą /"Gor-sas", II.8/. Londone išeinąs lenkų laikraštis "Dziennik Polski" gegužės 21 dieną išidėjo pranešimą antrašte "Lietuviai Činasi". Či-šime rašoma: "San Francisko arkivyskupas Mitty, kuris neseniai at-vingai stojo ginti Lenkijos reikalų, vienoje iš savo prakalbų toliau varo akciją už Rytų Europos kraštų laisvę. Pamoksle, pasakytame po iškilmingų Mišių, kurias jis atlaikė Lietuvos nepriklausomybės inten-cija, arkivyskupas Mitty pareiškė: "Teisingumo mylėtojai visame pa-saulyje apgailėstauja Lietuvos respublikos nepriklausomos būklės ir teisingumo sugriovimą... Kol tautos negrįs savo principų dieviš-kosios moralinės teisės pripažinimą ir asmens vertybės gerbimu, nega-li būti kalbos apie pastovią taiką ir teisingą taiką". Mišiose daly-vavo daugelio tautų atstovai, atvykę į konferenciją, taip pat ir lietuvių konsulato tarnautojai ir jų organizacijos Jungtinėsė Val-s tybėse." Tas pat laikraštis praneša apie Rytų Europos tautų mitingą New Yorke gegužės 20 dieną. Jame dalyvavo apie 3.000 asmenų - lietu- vių, latvių, estų, suomių, slovaku ir serbų organizacijų atstovai. Svarbiausias kalbėtojas buvo Ohio valstybės senatorius Robert R. Taf-tas. Susirinkime priimta ir prezidentui Trumanui nusiųsta atitinka- ma rezoliucija.

Amerikos lietuvių spauda atsidedžiusi registruoja lietuvių drau-gus, vienokiu ar kitokiu būdu pasireiškčius kovoje už mūsų teisingą reikalą. Pirmoje vietoje primintina buv. prezidento Hooverio pavardė; jis savo pareiškimuose, turėjusiuose gana plataus atgarsio Ame-rikoje, iškėlė apgailėstaviną, kad šio karo neteisybių pasekmėje žūstančios tokios valstybės, kaip Lietuva, Latvija, Estija ir Lenki-ja /"Sandora", IV.6/. Lietuvių draugu pasirodė ir generolas Pearce, buv. Wilsono misijos karo ekspertas, kuris San Franciske pasisakė visiškai pritarius Baltijos valstybių pozicijai. Tarp kitų straips-nių, paskelbtų Jungtinių Valstybių spaudoje Lietuvos klausimais, p- minėtinas Oklahomos universiteto žurnale "Books Abroad" idėtasis straipsnis apie mūsų didįjį poetą Jurgį Baltrušaitį. Straipsnį rašė A. Vaičiulaitis, kuris Amerikoje dirba žymų visuomeninį dar- , tarp kitko, kultūringai redaguodamas "Amerika". Tarp amerikiečių laikraščių išskirtinas New Yorke socialistų organas "The New Leader", kuris Baltijos valstybėms paskyrė net specialią laidą /"Naujienos", IV.9/. - /EIAA/

/ bus daugiau /

LIETUVOS RAUDONASIS KRYŽIUS

Jau pradėjo veikti Lietuvos Raudonasis Kryžius, kurio komiteta sudaro devyni asmenys, jų tarpe penki gydytojai ir penki profesoria_i. Lietuvos Raudonojo Kryžiaus skyrių, kurių kai kurie dar neturi pastovaus kontakto su centru, yra jau septyniclika. L.R.K. pirmininkas šiomis dienomis aplankė visą oile vietovių /Bamberga, Eichstaetta, Komptene Muencheną, Tuebingena, Jindana, Bregenza/, ku-rių daugumoje jau veikia susiorganizuavę L.R.K. skyriai. Užmegsti ryšiai su Tarptautiniu Raudonojo Kryžiaus Ženevoje. Liepos 18-19

dienomis, atvykęs iš Ženevos, lankėsi Tarptautinio Raudonojo Kryžiaus delegatas Dr. R. Hegginas. Jam buvo įteiktas platus raštas lietuvių pabėgėlių maisto, rūbų, medicinos pagalbos, darbo ir švietimo klausimais. Prašyta ypač medikamentų, stiprinančio maisto kūdikiams ir šiltų drabužių žiemai.

Visur, kur jau susiorganizavę Lietuvos Raudonojo Kryžiaus skyriai, jie turi užmegsti su centru ryšį, pranešdami apie vietinio komiteto sudėtį, savo veikimą, savo apimtios plotą ir kt. Jeigu skyrių komitetai yra rinkti, jie turi atsiųsti atitinkamus protokolus. Besistegiantieji skyriai turi turėti centrinio Lietuvos Raudonojo Kryžiaus pritarimą. Kitokie, be L.R.K. žinios veikia ar pasiskelbę vienetai nustoja savo galios.

Lietuvos Raudonajame Kryžiuje koncentruojasi tautiečių šelpimo sritis.

Lietuvos Raudonojo Kryžiaus adresas: Wuerzburg, Judenbuehlweg 12.

MOKYKLŲ VARGAI

Mūsų mokykloms tenka kurtis nepalankiausiomis sąlygomis, ypač stovyklose. Būstų ankštumas, žmonių susikimšimas, neturėjimas jokių mokslo priemonių, ypač vadovėlių, - visa tai skaudžiai atsiliepia ir mokymui, ir auklėjimui. Mokytojo darbas pasidaro beveik neįmanomas. Jis turi "iš galvos" imtis mokomąją medžiagą, ją planuoti. Tokiam sunkiam darbui reikia turėti bent minimalių žmoniškų sąlygų: ramesnį kampelį, savo stalą, kur būtų galima rašyti. Gauname nusiskundimų, labai skaudžių, pagrįstų ir suprantamų, kad mokytojai kai kur net šitų sąlygų neturi: mokytojas su šeima turi poros metrų tamsų kampa, palomis atitvertą, be lango... Dažnai ir tame kampe negalima turėti jokio poilsio, nes atsiranda kaimynų, kurie kiaurą na_ktį šūkauja, triukšmauja, neduoda ramybės, nepaiso jokio padarumo. Mokytojui tenka eiti į darbą neišsimiegojusiam, su sunkia galva, su karčia širdim.

Stovyklos turi savo komandantus, komitetus, drausmės taisykles. Tų žmonių įsikišimas ir priemonių pavartojimas turėtų šituos trūkumus pašalinti. Būstai ka_d ir ankšti, tačiau juose vis vien galima sugrupuoti atitinkamo nusiteikimo ar atitinkamo kultūrinio lygio žmones, kad ir toje pačioje kvadratūroje jie jaustųsi žmoniškiau ir galėtų pailsėti; jų darbingumas tada mažiau nukentėtų.

Mokytojas, turėdamas tinkamesnes sąlygas, geriau pasirengtų pamokoms, geriau ir suprantamiau savo mintis mūsų vaikams dėstyti.

O mokinys? Tas pa_t vargas ir jam. Nei knygos pasiskaityti, nei vadovėlio, nei kur savo užrašus perrašyti, susitvarkyti.

Ir štai, dar naujiena. Mūsų moksleivis gauna įsakymą eiti į stovyklos darbus iš eilės su kitais stovyklos gyventojais, pav., į virtuvę ar kitur. Dėl mokyklos suolai pamokų metu esti pustuščiai, moksleiviai skuta bulves, o kieme, saulutėje - minios.

Stovyklų komitetai, turėdami daug kitokio darbo, kartais per mažai kreipia dėmesio į tokį nenormalumą, ir dėl to jų kilnios intencijos, turėtos kuriant švietimo įstaigas, nėra pilnai išnaudojamos. Čia reikia griežtos rankos. Dirbti turi visi. Moksleiviai diena dienon dirba po keletą valandų mokykloje ir dar namie turi rengti pamokas. To darbo iš jų reikalauja visa tauta. Nieko bloga neatsitiktų ir visiems kitiems, jei darbo prievolė stovykloje šiek tiek jiems padidėtų, o moksleiviai iš stovyklos darbų būtų visiškai atleisti.

Lietuvių Sąjungos skyrių valdybos, stovyklų komitetai, tėvų komitetai ir visi, kuriems rūpi mūsų jaunimo švietimas, turėtų atkreipti į tuos nenormalumus savo dėmesį ir sa_vybėje taip susitvarkyti, kad mokytojai ir moksleiviai galėtų visomis išgalėmis dirbti sa_vo tiesioginį darbą.

1877
1878
1879
1880

Daug kur į tai jau atkreiptas tinkamas dėmesys ir reikalai sutvarkomi: mokykla, kuri buvo įkurdinta triukšmingų dirbtuvių kaimynystėje, jau, žiūrėk, iškelta į ramiai šviesesnę būstą; mokytojas džiaugiasi gavęs bendrą butą su padaria, kultūringa šeima ar atskirą kambarelį. Sutvarkomi ir kiti reikalai.

MENO REIKALU

Dar karui neprasidėjus mūsų visuomenės nuomonę formuojančios asmenybės teigė, kad liekuviai, neodėdami didelė tauta, į didžiųjų ir aukšto kultūrinio kanz lygio tautų eilę gali išeiti ir išsilaikyti ne tiek materialiniu savo pajėgumu, kiek savo kūrybiniais žygiais visose gyvenimo srityse. Mūsų sąmoningoji visuomenė tą teigimą suprato ir ėmė tuo keliu eiti, darydama intensyvią kultūrinę pažangą. Šios linkmės ypač reikia laikytis man, išstremtajai tautos daliai. Išstremimo sąlygose mūsų likimą sprendžiančių tautų akį atkreipti bei jas palankiai sau nuteikti ir nuo tautinio menkėjimo apsisaugoti pirmiausiai galime savo meninio pajėgumo pademonstravimu. Tai padaryti mes ir turime, ir galime: savo tarpe turime pakankamai dainos, muzikos, choreografijos ir vaidybos meno menininkų, kurie tik laukia mūsų pakvietimo ir bent pakančiamu sąlygų jų darbui suorganizavimo.

Visa tai turėdama galvoje, Lietuvos Sąjungos valdyba liepos 28 dieną nutarė:

- 1/ Kviesiti visus mūsų menininkus, kiek leidžia naujosios šalies tremtinio gyvenimo sąlygos, organizuoti stoti į lietuvių menininkų meno gyvenimo suaktyvinimą;
- 2/ Skubiai imtis žygių sudaryti reprezentaciniam, vienam bendram pagal savo šakas, menininkų kolektyvui, kuris, kompetentingų menininkų vadovaujamas, mūsų meną skleistų tiek mūsų pačių, tiek nelietuvių tarpe;
- 3/ Lietuvių Sąjungos skyrių valdybos negaišdamos sudaro meno sekcijas ar paskiria meno vadovus, kurie metodingai organizuoja savo rajone ar vietoje kiek galima dažnesnius meninius pasirodymus;
- 4/ Vietiniai meniniai pasirodymai gali būti savybiniai ir reprezentaciniai. Savybiniais laikomi tie, kurie skiriamą tik savo žmonėms. Šitokie pasirodymai gali būti vykdomi ir neprofesionalių menininkų, vietos žmonių, turinčių meninių sugebėjimų. Savybiniai pasirodymai be kompetentingų menininkų pritarimo negali būti skiriami nelietuviams, nes nepakankamo meninio lygio pasirodymai kitų tautų akyse mūsų meną tik žemintų ir tautai darytų negarbę. Reprezentacinius vietos meninius pasirodymus parengia ir vykdo menininkai, jų darbą visokeriopai remiant L. S. padaliniai.

Lietuvių Sąjungos Valdyba reiškia išakmų pagoldavimą, kad jos skyriai su visu atsidėjimu imtųsi aukščiau minėto darbo. Tas pat taikytina ir visiems lietuvių komitetams bei lietuvių stovyklų vadovybėms.

K R O N I K A

Wuerzburgas /BETA/ Lietuvių Sąjungos Valdyba savo skyriams prineša, kad jie skubiai, neveliau kaip iki rugpiūčio 15 dienos, centrui atsiųstų žinias, kiek kuriame skyriuje ir jo srityje yra lietuvių pagėlių iš viso, kiek vyrų ir moterų, kiek studentų, gimnazistų ir kitų jaunesnio amžiaus vaikų. Visu tų žinių reikia tam, kad būtų galima iš atitinkamų įstaigų paprašyti pašalpinimo pinigų.

Wuerzburgas /BETA/ Tria Lietuvių Sąjungos Valdybos sudaryta penkių profesorių komisija universiteto reikalams svarstyti. Tiesiamos galimybės sukurti savo universitetą su fakultetais, apimančiais visas tas mokslo ir meno šakas, kurios savo mūsų aukštesiose mokyklose.

Handwritten text at the top of the page, including the number 14.

Large block of handwritten text in the upper middle section of the page.

R E O F K Y

Handwritten text block following the 'R E O F K Y' header.

Handwritten text block in the middle section of the page.

Large block of handwritten text in the lower middle section of the page.

R E O F K Y

Handwritten text block following the second 'R E O F K Y' header.

Final block of handwritten text at the bottom of the page.

Lietuvių Sąjungos Valdyboje statistikos reikalams priimami studentų pareiškimai, ką jie norėtų studijuoti, kurias kalbas moka ir t.t. Studentai turėtų ko skubiausiai tuos pareiškimus atsiųsti, kad universiteto komisija turėtų tikrą universiteto reikalų vaizdą.

Taip pat prašomi atsiliepti profesorai.

Seligenstadtas /ELTA/ Seligenstašte prie Wuerzburgo atskira lietuvių stovykla įsikūrė paskutinėmis birželio mėnesio dienomis, kada apie 800 lietuvių buvo perkelti iš Wuerzburgo stovyklos /Nord-Kaserno/. Be to, dar prisidėjo per 200 lietuvių iš Eisenacho ir kitur. Dabar stovykloje yra 1.033 gyventojai.

Gyvenama gana ankštai. Dažnai jaučiamas vandens trūkumas. Maita_s vidutiniškas.

Jau nuo pirmųjų įsikūrimo dienų sėkmingai tęsiamas platus kultūrinis darbas. Veikia keturių skyrių pračžios mokykla./ved. mok. A. Tamosiūnas/, vaikų darželis /ved. O. Gružauskaitė/, liaudies universitetas /vadovauja M. Franėvičius/. Susiorganizavo anglų kalbos, stenografijos ir bendrojo lavinimosi kursai suaugusiems. Liepos 28 dieną atidaryta ir pradėjo darbą progimnazija su 50 mokinių ir 11 mokytojų. Jai vadovauja mok. A. Misiūnaitė.

Dvasiniam gyvenimui vadovauja stovyklos kapelionas kun. J. Buikus. Kasdien laikomos pamaldos. Gieda mišrus choras.

Meno kolektyvui vadovauja operos solistas A. Springys. Yra mišrus choras /per 80 žmonių/ ir vyrų choras /per 40 žmonių/. Chorams vadovauja M. Liuberskis. Tautinių šokių grupei vadovauja baletto artistė Irena Eidrigėvičiūtė. Yra dramos ir literatų sekcijos. Susikūrė atskiras mažųjų teatras, vadovaujamas V. Šmaižienės. Jaunimo pasilinksminimams veikia kaimo kapela. Organizuojamas džazas.

Stovyklos gyventojams informuoti kasdien leidžiama politinių ir ka_rinių žinių "Lietuviškoji Informacija", kurios jau išėjo per 90 numerių.

Sportui vadovauja B. Kuzma. Įrengtos tinklinio ir krepšinio aikštelės. Įvyksta draugiškų rungtynių su Wuerzburgo lietuvių stovyklos komandomis.

Liepos 22 dieną buvo surengtas Dariaus - Girėno žygio 12 metų sukakties minėjimas - koncertas. Meno pajėgų pasirodymas praėjo rimta patriotine nuotaika. Ta pačia proga įvyko choro "krikštynos". M. Liuberskio vadovaujamas mišrusis choras pavadintas "Dainava".

Liepos 29 dieną įvyko stovyklos vaikų teatro pirmasis spektaklis. Daugumoje pačių mažųjų atliktoji programa gerai pavyko. Į spektaklį buvo atvykę daug vaikučių ir suaugusių iš Wuerzburgo lietuvių stovyklos.

Voralbergas /ELTA/ Prieš kurį laiką susikūrė ir sėkmingai veikia lietuvių menininkų ansamblis, gana dažnai pasirodydamas su savo įdomia dainų ir ypač liaudies šokių programa. Ansamblui, kuriame susibūrė apie 40 daugiausia jaunesnių menininkų, vadovauja Mikulskis; šokiams vadovauja M. Baronaitė.

Iš ligšiolinių savo pasirodymų ansamblis daugiausia pasisekimo turėjo Lindau mieste, kur parengime dalyvavo 70 prancūzų generolų ir 1.400 karininkų. Lietuvių visuomenei vienas didesnių koncertų buvo surengtas Kemptene. Beveik visas to koncerto pajamas - 4.000 markių - ansamblio vadovybė paskyrė Lietuvos Atstatymo Fondui. Tolesnes pajamas taip pat numatoma skirti tam pačiam prakilniam tikslui.

Liepos 20 dieną ansamblis turėjo 1 val. 15 min. trukusį koncertą Voralbergo radiofone. Radiofono prancūzų kalbėtojas ta proga padarė simpatingą įvadą apie ansamblį, ypač ryškiai apibūdindamas lietuvių tautinius drabužius.

Ansamblis savo koncertais tiek vietos prancūzų, tiek lietuvių tarpe nusipelnijo daug šilto ir ~~xxixxxxxxxx~~ nuoširdaus priėmimo. Simpatingų atsiliepimų apie ansamblio koncertus jau nemaža buvo šveicarų, prancūzų ir anglų spaudoje.

Itin džiugu konstatuoti, kad pačiame ansamblyje yra stipri drausmė ir kupina gražaus idealizmo pasitarrauti Lietuvai.

TARPTAUTINIAI HORIZONTAI

Britų parlamento rinkimai Liepos 26 dieną, suskaičius rinkimų balsus, pasauliui teko nustebti: visų britų kone dievintojį ~~xxxxix~~ Churchillio partija, konservatoriai, katastrofiškai pralaimėjo socialistų partijai, darbiečiams. Jie pirmą kartą Didžiosios Britijos istorijoje gavo parlamente aiškia, dargi labai didelę daugumą.

Darbiečių laimėjimo priežastis panagrinėti įdomu, bet ir slidu. Apskritai, nelabai norima tarti, kad čia būtų lėmę tarpinasi politikos motyvai, nes ir darbiečiai, ir konservatoriai pareiškė, kad tarp jų pažiūrų į Didžiosios Britanijos ~~xxxxix~~ užsienių politiką esminių skirtumų nėra. Tiesa, britų komunistų laikraštis "Daily Worker" užsipuolė Churchillį, kad jis, Vokietija parbloškus, grįžęs prie savo senojo antisovietinio nusistatymo ir užsi-
mojės organizuoti bloką prieš Sovietų Sąjungą, bandydamas į ją įtraukti Švediją, Šveicariją, Ispaniją ir kitas "reakcines" valstybes. Tačiau, greičiausiai, darbiečių pasisekimą bus nulėmę du momentai. Pirmia, tai senas britų tautos išsiilgimas ūkinių ir socialinių reformų. O darbiečiai jų žadėjo, ketindami suvalstybinti kalnų ir apskritai didžiąją pramėnę, transportą, bankus ir radikaliam spręsti; butų klausimą, kuris Anglijoje dėl bombardavimų taip pat aktualus. Antra, Anglijoje, kaip ir veik visur Europoje, karas ir visokie sukrėtimai sustiprino psichologinį nusiteikimą ieškoti naujų kelių ir radikalesnių sprendimų.

Galima tarti, kad Anglijos, tos didžiosios Vakarų demokratijos, pavyzdys sustiprins šitokias tendencijas ir kitose Europos šalyse. Daugelyje Europos valstybių rengiamasi rinkimams. Be kitko, tai bus bandymas, kurio rezultatai parodys, ar Europa nueis politinių, ūkinių ir socialinių naujovių keliu, ar pasiliks prie ligšiolinių, tradicinių politikos vertybių. Reikia pažymėti, kad Anglijoje tas perversmėlis įvyko ir vyksta britams būdingo nuosaikumo ir korektiškumo atmosfera.

Potsdamo konferencija Liepos 29 dieną į Potsdamą atvyko jau nebe Churchillis su Edenu, o naujasis britų ministris pirmininkas Attlee su naujuoju užsienių reikalų ministriu Bevinu. Tą pačią dieną jie susirinko posėdžio, kuriame tačiau Stalinas nedalyvavo - jis sirgęs. Kit's posėdis įvyko tik antradienį. Tą dieną iš ryto žurnalistai jau buvo pranešę, kad konferencija būsianti pratęsta, bet jau vėlyve buvo žinių, kad ji pasibaigs net anksčiau, kaip numatyta. Iš tikrųjų, rugpiūčio 1 dieną įvyko paskutiniai posėdžiai, ir rugpiūčio 2 dienos rytą prezidentas Trumanas jau išvyko į Portsmouthą, kur susitinka su Anglijos karalium ir paskui tuoj pat išplaukia į Jungtines Valstybes.

Rašant šią apžvalgą, dar neturime oficialaus baigiamojo konferencijos komunikato, tad ją apibūdinti galime tik iš tų negausių nuotrupų, kurias spauda galėjo paskelbti.

Amerikiečių spaudos pranešimais, prezidentas Trumanas, vykdamas į konferenciją, buvęs pasiryžęs visą konferencijos darbą palenkti ko greičiausiai Tolimųjų Rytų karo pabaigimui. Po kurio laiko toji pati spauda pranešavo, kad visos trys konferencijoje dalyvaujančios šalys paskelbsiančios bendrą kreipimąsi į Japoniją, kuri būsianti pareikalauta kapituliuoti. Toks ultimatyvinis pareiškimas Potsdame tikrai buvo paskelbtas, bet Stalinas jo nepasirašė; po juo tebuvo Trumano, Churchillio ir Čiangkaišeko parašai /paskutinysis savo sutikimą atsiuntė per radiją/. Koks visoje šitoje byloje Sovietų Sąjungos vaidmuo, taip ir tebėra nežinoma.

- 10 -

Nežinomi ir sprendimai /jei jie pasiekti/ dėl Balkanų. Konferencijos pabaigos dieną Londono "Times" tepaskelbė, jos visas reikaldas sukąsis apie Triestą, Salonikus ir Dardanelus. Anot laikraščio, tai ne tik Sąvietaų Sąjungos/Dunajaus srities veržimasis į Viduržemio jūrą, bet ir dviejų ideologijų susidūrimas, akivaizdžiai pasireiškes veik nesutaikomu susikirtimu tarp jugoslavų bulgarų /kraštutinai kairius revoliucinis radikalizmas/ ir graikų /tradicinė politika, status quo/. "Times" net nedavė suprasti, kaip toji, jo žodžiais, paimama ketinama išnarplioti.

Pagaliau, kai kauriomis švedų informacijomis sovietai konferencijoje užsiminė apie Baltijos jūrą ir jos sąsiaurius /tarp Švedijos ir Danijos/. Tuos sąsiaurius sovietamsiūle sutarptautinti. Tokiu atveju reikalas citų ir apie sąjungininkų ar tik sovietų bazių ikūrimą Pietų Švedijoje.

Yra ženklų, kad Švedija pradeda įeiti į sovietų susidomėjimo akiratį. Tatai rodo, kad ir aštroki Maskvos paaisakymai dėl švedų politikos. Maskvos užsipultasis Švedijos užsienių reikalų ministeris Guntheris į naująją, vien iš socialdemokratų sudarytąją kabinetą nebeįeina.

Kas tuo klausimu Potsdame nutarta, tuo tarpu taip pat nežinoma.

Suomija Apie šį kraštą, iš kurio neturėjome veik jokių žinių, švediškieji šaltiniai praneša štai ką.

Liepos mėnesio pradžioje Suomijos vidaus reikalų ministeris Leina, komunistas, pradėjo pagrindinių suomių kariuomenės, administracijos aparato ir politinių institucijų valymą. Štabo viršininkas, apie 40 štabo karininkų ir keli šimtai aktyviosios tarnybos karininkų buvo suimti; jie kaltinami rengę perversmą. Oficialiai apie tuos suėmimus nieko neskelbiama. Pusiau oficialiai pranešama, kad suimtiesiems rengiama byla.

Suimta visaaeilė buv. Suomijos ministerių kaip karo su sovietais iv-kaltininkų. Parlamento teisininkų komisija, paskirta jų pkaltinamumui nustatyti, nepriėjo vienokios nuomonės: daugumas narių konstatavo, kad suimtieji su konstitucija nėra prasilenkę ir todėl formaliai nepakaltinami.

Suomių karinės pajėgos ir karo pramonė jau įjungta į sovietų gynybos sistemą. Suomių įlankoje fortifikacijos naikinamos; nauji įtvirtinimai statomi Baltijos jūroje ir Botnijos įlankoje. /ELTA/

REDAKCIJOS ĮSPĖJIMAS

Lietuvių Sąjungos skyrių valdybos, lietuvių komitetai, stovyklų lietuviškosios vadovybės ir visi paskiri asmenys, siunčiantieji bet kokią rašytą medžiagą "Lietuvių Žinyno" redakcijai, prašomi rašyti ko aiškiausiai ir ko pilniausiai, ypač vietovardžius, pavardes, vardus ir titulus. Vietovės, pavardės, vardo ar titulo iškraipymas redakcijai labai nepageidaujamas, o suinteresuotiems - nemalonus, dažnai net užgaulus dalykas, gi pati redakcija nežymesnių vietovių pavadinimams ar toliau esančių bei jai asmeniškai nepažįstamų žmonių pavardėms, vardams bei titulams patikrinti neturi veik jokių priemonių.

Taip pačiais sumetimais taip pat prašoma žymėti ištisai ir visu minimų asmenų ne tik pavardes, bet ir vardus, titulus ar einamas pareigas. Juk neleistas dalykas, nenuoseklu ir kaktu, kaip prašte greta padoriai pateiktos Ikso pavardės su "pirmininkas prof. Dr. Kazys..." randi sekretoriaus Igreko tik pavardę /laimė, jei įskaitoma!/- net be pirmosios vardo reidės, jau nekalbant apie turimuosius titulus ar laipsnius. Tad daugiau kruopštumo ir nuoseklumo.

